

Sygn. akt I PK 59/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 sierpnia 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Teresa Flemming-Kulesza (przewodniczący)

SSN Józef Iwulski (sprawozdawca)

SSN Zbigniew Korzeniowski

w sprawie z powództwa W.R.

przeciwko Urzędowi Wojewódzkiemu w K.

o przywrócenie do pracy, wynagrodzenie za czas pozostawania bez pracy,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 28 sierpnia 2013 r.,

skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy

i Ubezpieczeń Społecznych w K.

z dnia 9 października 2012 r., sygn. akt [...]

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 2 kwietnia 2012 r., [...], Sąd Rejonowy [...] w K. zasądził od pozwanego Urzędu Wojewódzkiego w K. na rzecz powódki W.R. kwotę 9.010,80 zł

tytułem odszkodowania za nieuzasadnione wypowiedzenie umowy o pracę, oddalił powództwo w zakresie roszczeń o przywrócenie do pracy i o wynagrodzenie za czas pozostawania bez pracy, a ponadto orzekł o kosztach postępowania.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że powódka była zatrudniona w pozwanym Urzędzie od dnia 1 lipca 1991 r. na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony, przy czym w pierwszym półroczu 2008 r. zajmowała stanowisko starszego inspektora wojewódzkiego w Oddziale Paszportowym Wydziału Spraw Obywatelskich i Cudzoziemców. W dniu 13 marca 2008 r. podczas rozmowy z przełożonymi powódka oświadczyła, że otrzymała informację od klientki Urzędu, iż "można przyspieszyć wydanie paszportu za pieniądze dzwoniąc do pokoju nr [...]". Pokój ten zajmuje kierownik L.B. (przełożona powódki). Wypowiedź powódki miała stanowczą formę. Po zapytaniu, czy "zdaje sobie sprawę z powagi zarzutu, który właśnie przedstawiła" powódka odpowiedziała, że "tylko powtarza zasłyszaną informację". W dniu 18 marca 2008 r. w trakcie kolejnej rozmowy z przełożonymi powódka ponowiła wypowiedź, że "dzwoniąc do pokoju [...] można za pieniądze przyspieszyć wydanie paszportu" i dodała, że "sprawą powinno się zająć CBA". Powódka w sposób kategoryczny i stanowczy podtrzymała zarzuty wobec L.B. na spotkaniu konfrontacyjnym, jakie zostało zorganizowane w dniu 31 marca 2008 r. Przeprowadzony w oddziale paszportowym w kwietniu i maju 2008 r. audyt wewnętrzny nie potwierdził żadnych okoliczności, na które powódka powoływała się w zarzutach kierowanych wobec przełożonej. Prokurator, zawiadomiony przez dyrektora generalnego Urzędu o podejrzeniu popełnienia przestępstwa opisanego w zarzutach stawianych L.B. przez powódkę, odmówił wszczęcia postępowania karnego z powodu braku znamion czynu zabronionego. Z dniem 16 czerwca 2008 r. powódka na swój wniosek została przeniesiona do Oddziału ds. Orzekania o Niepełnoprawności w Wydziale Polityki Społecznej. Miesięczne wynagrodzenie powódki w ostatnim okresie jej zatrudnienia w pozwanym Urzędzie wynosiło 3.003,60 zł. W kwietniu 2008 r. L.B. wniosła do Sądu Rejonowego [...] w K. przeciwko powódce prywatny akt oskarżenia o pomówienie (art. 212 § 1 k.k.). Wyrokiem z dnia 10 lutego 2011 r. Sąd Rejonowy przy zastosowaniu art. 12 k.k. warunkowo umorzył postępowanie karne w stosunku do powódki, zobowiązując ją do pisemnego przeproszenia pokrzywdzonej za pośrednictwem Dyrektora

pozwanego Urzędu. Wyrok sądu karnego pierwszej instancji został utrzymany w mocy orzeczeniem Sądu Okręgowego w K. z dnia 20 maja 2011 r. Powódka wykonała wyrok sądu karnego i pisemnie przeprosiła pokrzywdzoną. Oświadczeniem z dnia 7 lipca 2011 r. pracodawca wypowiedział powódce umowę o pracę z powołaniem się na utratę przez powódkę nieposzlakowanej opinii wymaganej w stosunku do członka korpusu służby cywilnej ustawą z dnia 21 listopada 2008 r. o służbie cywilnej (Dz.U. Nr 227, poz. 1505 ze zm.). Według pracodawcy, pomówienie, jakiego powódka dopuściła się wobec przełożonej nie tylko stanowi naruszenie dóbr osobistych osoby pomówionej, ale również jest sprzeczne z zasadami przyjętymi w Kodeksie etyki służby cywilnej. Według pracodawcy, powódka przez przedstawienie nieprawdziwych i krzywdzących informacji dotyczących funkcjonowania Urzędu utraciła przymiot nieposzlakowanej opinii, który stanowi warunek konieczny do wykonywania pracy w korpusie służby cywilnej.

Przy takich ustaleniach Sąd Rejonowy przyjął, że wobec powódki (członka korpusu służby cywilnej) mają zastosowanie rygory selekcyjne określone art. 4 ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o służbie cywilnej, w tym wymaganie posiadania nieposzlakowanej opinii. Mając na uwadze, że wyrok warunkowo umarzający postępowanie karne w stosunku do powódki nie wiąże sądu rozpoznającego sprawę cywilną, Sąd pierwszej instancji samodzielnie przeprowadził postępowanie dowodowe celem ustalenia zasadności przyczyny wypowiedzenia umowy o pracę. Na tej podstawie Sąd Rejonowy uznał, że pozwany pracodawca miał prawo wypowiedzieć powódce umowę o pracę z racji utraty przez nią nieposzlakowanej opinii (rygoru selekcyjnego). Powódka utraciła nieposzlakowaną opinię z chwilą popełnienia przestępstwa z art. 212 § 1 k.k. (pomówienia swojej przełożonej) a przestępstwo to zostało stwierdzone w sposób jednoznaczny w postępowaniu karnym. Okoliczności zachowania powódki w stosunku do przełożonej w dniach 13 i 18 marca 2008 r. ustalone w toku rozpoznawanej sprawy w pełni korespondują z ustaleniami sądu karnego. Wobec tego należy przyjąć, że powódka, dopuszczając się przestępstwa pomówienia swej przełożonej, rzeczywiście utraciła przymiot posiadania nieposzlakowanej opinii. Według Sądu Rejonowego, pozwany pracodawca już w 2008 r. miał wiedzę o bezpodstawności zarzutów formułowanych

przez powódkę wobec przełożonej, bo dysponował wynikami audytu wewnętrznego. Wyrok sądu karnego z dnia 10 lutego 2011 r. nie dostarczył pozwanemu Urzędowi żadnych nowych okoliczności w tej mierze i jedynie potwierdzał istniejący stan rzeczy (uznanie powódki za winną przestępstwa pomówienia). Pomimo tego, pracodawca nie rozwiązał z powódką umowy o pracę w 2008 r., a jedynie zgodził się, by przeszła do innej komórki organizacyjnej. Decyzję o wypowiedzeniu powódce umowy o pracę z powodu utraty nieposzlakowanej opinii pracodawca podjął dopiero po uprawomocnieniu się wyroku sądu karnego, czyli po 3 latach od zaistnienia okoliczności, które spowodowały utratę u powódki nieposzlakowanej opinii. Mając to na uwadze, Sąd Rejonowy uznał wypowiedzenie za nieuzasadnione, bowiem wskazana przez pracodawcę przyczyna wypowiedzenia "stała się nieaktualna ze względu na cel wypowiedzenia". Decyzja o wypowiedzeniu umowy o pracę musi pozostawać w odpowiednim związku czasowym z przyczyną wypowiedzenia, gdyż jest to niezbędne dla oceny jego zasadności. W okolicznościach ustalonych w sprawie pracodawca powinien wypowiedzieć umowę o pracę niezwłocznie po uzyskaniu informacji o bezpodstawności stawianych przez powódkę zarzutów korupcyjnych (najpóźniej w lipcu 2008 r.). Ponieważ zaniechał dokonania tej czynności w tamtym czasie a powódka przez kolejne 3 lata prawidłowo wykonywała powierzone jej obowiązki służbowe, to wypowiedzenie nie jest uzasadnione z uwagi na "odległość czasową" przyczyny wypowiedzenia. Jednakże mając na względzie, że powódka utraciła nieposzlakowaną opinię i nie spełnia rygoru selekcyjnego z art. 4 pkt 5 ustawy o służbie cywilnej, niemożliwe jest uwzględnienie zgłoszonego przez nią żądania przywrócenia do pracy. Dlatego Sąd Rejonowy na podstawie art. 45 § 2 k.p. zamiast przywrócenia powódki do pracy w pozwanym Urzędzie orzekł o odszkodowaniu za nieuzasadnione wypowiedzenie umowy o pracę.

Od wyroku Sądu pierwszej instancji obie strony wniosły apelacje. Wyrokiem z dnia 9 października 2012 r., [...], Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w K. oddalił obie apelacje i wzajemnie zniósł między stronami koszty zastępstwa procesowego. Sąd drugiej instancji w pełni zaakceptował ustalenia faktyczne oraz rozważania prawne Sądu Rejonowego. W szczególności zgodził się, że akta sprawy karnej podlegały ocenie Sądu Rejonowego na ogólnych zasadach

dowodowych (nie miał zastosowania art. 11 k.p.c.) a wyrok wydany w postępowaniu karnym stanowił jedynie "zwykły" dowód z dokumentu. Powódka "utraciła rygory selekcyjne" w marcu 2008 r., gdyż bezpodstawność stawianych przez nią zarzutów została potwierdzona wynikami audytu przeprowadzonego w 2008 r. Niewątpliwie "utrata rygorów selekcyjnych" stanowiłaby uzasadnioną przyczynę rozwiązania z powódką stosunku pracy w 2008 r. Natomiast wypowiedzenie, które zostało dokonane po upływie dłuższego czasu, z powołaniem się na uchybienia, jakich powódka dopuściła się 3 lata wstecz, powinno zostać ocenione jako przejaw nadużycia prawa przez pracodawcę. W ślad za Sądem pierwszej instancji, Sąd Okręgowy uznał, że utrata przez powódkę nieposzlakowanej opinii (niespełnianie rygoru selekcyjnego z art. 4 pkt. 5 ustawy o służbie cywilnej) oznacza niemożliwość przywrócenie powódki do pracy. Wobec tego było prawidłowe orzeczenie o odszkodowaniu zamiast o przywróceniu powódki do pracy.

Od wyroku Sądu Okręgowego powódka wniosła skargę kasacyjną, w której zarzuciła naruszenie: 1) art. 45 § 2 w związku z art. 8 k.p. wskutek przyjęcia, że przywrócenie powódki do pracy jest niemożliwe wobec utraty przez nią przymiotu nieposzlakowanej opinii koniecznego przy zatrudnieniu członka korpusu służby cywilnej w sytuacji, gdy dokonano nietrafnej oceny w zakresie ustalenia, czy powódka spełnia w chwili obecnej rygor selekcyjny określony w art. 4 pkt 5 ustawy o służbie cywilnej; 2) art. 4 pkt 5 ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o służbie cywilnej przez uznanie, że powódka utraciła przymiot nieposzlakowanej opinii będący warunkiem koniecznym jej zatrudnienia jako urzędnika służby cywilnej, 3) art. 316 § 1 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. przez pominięcie, że w dacie zamknięcia rozprawy przed Sądem drugiej instancji orzeczenie sądu karnego o warunkowym umorzeniu postępowania karnego wobec powódki "po upływie okresu próby przekształciło się w bezwarunkowe umorzenie postępowania", co wyklucza powoływanie się na skutki wyroku sądu karnego. W uzasadnieniu podstaw kasacyjnych powódka wywiodła w szczególności, że umarżając postępowanie karne wszczęte przeciwko powódce sąd karny zastosował jednoroczny okres próby i dlatego warunkowe umorzenie postępowania karnego z upływem okresu próby przekształciło się wobec powódki z dniem 21 maja 2012 r. w "umorzenie definitywne". Orzeczenie sądu karnego uległo zatarciu w dniu 21 maja 2012 r. i od

tej daty "jest uważane za niebyłe". Ponadto, ocena niemożliwości lub niecelowości przywrócenia do pracy powinna uwzględniać okoliczności, które wystąpiły po dokonaniu wypowiedzenia umowy o pracę. Skoro powódce wręczono oświadczenie o wypowiedzeniu umowy o pracę w lipcu 2011 r., to wątpliwości co do jej nieposzlakowanej opinii już w tym momencie nie występowały wobec znacznego upływu czasu od zdarzenia, na które powoływał się pracodawca w wypowiedzeniu, a także wobec prawidłowego wykonywania obowiązków służbowych przez powódkę. Powódka wzorowo świadczyła pracę na rzecz pozwanego Urzędu w okresie 3 lat po zaistnieniu wydarzeń będących podstawą wypowiedzenia. Nawet gdyby uznać, że pracodawca powziął wątpliwości co do posiadania przez nią przymiotu nieposzlakowanej opinii, to powinien podjąć stosowne kroki najpóźniej z chwilą zakończenia audytu wewnętrznego. Skarżąca wniosła o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w całości i orzeczenie co do istoty sprawy przez przywrócenie powódki do pracy na poprzednich warunkach pracy i płacy oraz zasądzenie na jej rzecz wynagrodzenia za czas pozostawania bez pracy w kwocie 3.003,60 zł, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania, a także o zasądzenie kosztów procesu.

Sąd Najwyższy wziął pod uwagę, co następuje:

Powódka była członkiem korpusu służby cywilnej a zatem miały do niej zastosowanie rygory selekcyjne przewidziane w art. 4 ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o służbie cywilnej, w tym warunek niekaralności prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe (pkt 3) i posiadania nieposzlakowanej opinii (pkt 5). Sąd drugiej instancji uznał, że powódka wskutek pomówienia przełożonej (dopuszczenia się czynu karalnego) utraciła przymiot posiadania nieposzlakowanej opinii. Utrata przez członka korpusu służby cywilnej zatrudnionego na podstawie umowy o pracę przymiotów określonych w rygorach selekcyjnych wymaga rozwiązania z nim stosunku pracy, do którego należy stosować przepisy Kodeksu pracy (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 marca 2011 r., I PK 192/10, OSNP 2012 nr 9-10, poz. 116). Utrata przez członka korpusu

służby cywilnej nieposzlakowanej opinii stanowi więc niewątpliwie uzasadnioną przyczynę wypowiedzenia umowy o pracę w rozumieniu art. 45 § 1 k.p. Tak też przyjęły Sądy obu instancji i w istocie nie jest to kwestionowane w skardze kasacyjnej. Jednakże Sąd drugiej instancji (tak, jak Sąd Rejonowy) uznał, że ta przyczyna uzasadniała wypowiedzenie powódce umowy o pracę w 2008 r. (po uzyskaniu o niej wiadomości przez pracodawcę), ale straciła aktualność po upływie trzech lat, w czasie których powódka nienagannie świadczyła pracę. Wypowiedzenie dokonane przez pracodawcę w 2011 r. było więc nieuzasadnione i w tym zakresie nie ma znaczenia uzyskanie przez pracodawcę wiadomości o prawomocnym wyroku warunkowo umarzającym postępowanie dotyczące pomówienia przełożonej. Równocześnie Sąd drugiej instancji uznał, że utrata (nieposiadanie) przez powódkę nieposzlakowanej opinii stanowi przesłankę zasądzenia na podstawie art. 45 § 2 k.p. odszkodowania w miejsce żądanego przywrócenia do pracy wobec niemożności restytucji stosunku pracy. Łatwo zauważyć niespójność tej argumentacji, w której ta sama okoliczność - utrata, nieposiadanie nieposzlakowanej opinii - jest uznawana (w dacie orzekania) za nieaktualną w odniesieniu do oceny zasadności wypowiedzenia a jednocześnie za istniejącą (aktualną) przy ocenie niemożności przywrócenia do pracy. Nieposzlakowaną opinię można utracić a następnie ją odzyskać. W szczególności pracownik, który utracił nieposzlakowaną opinię, może ją odzyskać ("cieszyć się" taką opinią, jak stanowi art. 4 pkt 5 ustawy o służbie cywilnej) w wyniku nienagannego wypełniania obowiązków pracowniczych przez wieloletni okres. W aspekcie skutków prawomocnego wyroku skazującego należy uwzględnić art. 106 k.k., zgodnie z którym z chwilą zatarcia skazania (po upływie odpowiedniego okresu) uważa się je za niebyłe. Nie można więc odmówić racji pewnej myśli zawartej w skardze kasacyjnej powódki, że jeżeli po upływie trzech lat nienagannej pracy utrata przez nią nieposzlakowanej opinii stała się nieaktualna (czyli powódka taką nieposzlakowaną opinię odzyskała), to brak tej cechy nie może stanowić podstawy zastosowania art. 45 § 2 k.p. Ze względu na zakres rozpoznania skargi kasacyjnej złożonej wyłącznie przez powódkę, Sąd Najwyższy nie może oceniać, czy w dacie wypowiedzenia powódce umowy o pracę przez pracodawcę, wskazana przyczyna, czyli utrata nieposzlakowanej opinii, była aktualna. Sąd Najwyższy

ocenia jednakże zasadność zarzutów skargi kasacyjnej, a w szczególności, czy w dacie orzekania przez Sąd drugiej instancji powódka "cieszyła się" nieposzlakowaną opinią. Zdaniem Sądu Najwyższego, powódka w chwili zamknięcia rozprawy w Sądzie drugiej instancji nie "cieszyła się" nieposzlakowaną opinią a to uzasadniało ocenę, że przywrócenie jej do pracy było niemożliwe w rozumieniu art. 45 § 2 k.p. (taki pogląd w odniesieniu do pracownika samorządowego zatrudnionego na stanowisku urzędniczym w rozumieniu art. 3 ust. 3 pkt 3 ustawy z dnia 22 marca 1990 r. o pracownikach samorządowych wyraził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 16 października 2009 r., I PK 85/09, OSNP 2011 nr 11-12, poz. 146; OSP 2011 nr 1, poz. 119, z glosą H. Szewczyk).

W tym zakresie nieusprawiedliwiony jest zarzut naruszenia art. 316 § 1 k.p.c. (w związku z art. 391 § 1 k.p.c.), który opiera się na wadliwym twierdzeniu, że w dacie zamknięcia rozprawy apelacyjnej, wyrok warunkowo umarzający postępowanie karne wobec powódki "po upływie okresu próby przekształcił się w bezwarunkowe umorzenie postępowania". Przesłanką warunkowego umorzenia postępowania karnego w myśl art. 66 § 1 k.k. jest stwierdzenie popełnienia przestępstwa (okoliczności popełnienia czynu zabronionego nie budzą wątpliwości) oraz ustalenie winy sprawcy i stopnia społecznej szkodliwości czynu. Jeśli wina sprawcy i społeczna szkodliwość czynu nie są znaczne, to w razie zaistnienia innych dodatkowych przesłanek sąd może warunkowo umorzyć postępowanie karne na okres próby trwający od roku do 2 lat (art. 67 § 1 k.k.), przy czym okres próby biegnie od uprawomocnienia się orzeczenia warunkowo umarzającego postępowanie. Jednym ze skutków warunkowego umorzenia postępowania karnego jest bezwzględny zakaz podjęcia przez organ procesowy postępowania karnego (warunkowo umorzonego). Nie następuje to jednak po upływie okresu próby (jak zakłada skarżąca), lecz po upływie 6 miesięcy od zakończenia okresu próby (art. 68 § 4 k.k.). Jeżeli zatem w okresie próby i w ciągu 6 miesięcy od jej zakończenia (czas niezbędny na ustalenie danych o postępowaniu sprawcy zwłaszcza w końcowych miesiącach próby) nie zapadnie prawomocna decyzja o podjęciu postępowania, sprawca nie może być pociągnięty do odpowiedzialności karnej za popełnione przestępstwo i w tym znaczeniu warunkowe umorzenie postępowania karnego przekształca się z mocy prawa w umorzenie definitywne

(ostateczne).

Mając to na uwadze nie można zgodzić się ze skarżącą, że "po upływie okresu próby orzeczenie o warunkowym umorzeniu postępowania karnego wobec niej przekształciło się w bezwarunkowe umorzenie postępowania". W stosunku do powódki sąd karny zastosował jednoroczny okres próby, który upłynął w dniu 21 maja 2012 r. Warunkowo umorzonego postępowania nie można więc było podjąć po upływie 6 miesięcy od zakończenia okresu próby (art. 68 § 4 k.k.). Termin ten jeszcze nie upłynął w dniu zamknięcia rozprawy przed Sądem drugiej instancji (9 października 2012 r.), a więc w tej dacie warunkowe umorzenie postępowania karnego jeszcze nie "przekształciło się" w umorzenie bezwarunkowe.

Niezależnie od tego trzeba podkreślić, że ustalenia Sądu Okręgowego w zakresie dotyczącym nieposiadania przez powódkę nieposzlakowanej opinii nie tyle są oparte na wyroku sądu karnego, co stanowią podstawę samodzielnej oceny zachowania powódki, to jest popełnienia czynu polegającego na bezpodstawnym pomówieniu przełożonej o korupcję, czyli czynu dyskredytującego powódkę jako członka korpusu służby cywilnej. Skutki popełnienia takiego czynu w sferze prawnopracowniczej (utrata, nieposiadanie cechy stanowiącej rygor selekcyjny członków korpusu służby cywilnej) są niezależne od kwalifikacji prawnokarnych, na przykład skutków zatarcia skazania (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 18 marca 1961 r., 1 CR 244/60, OSN 1962 nr IV, poz. 135; OSPiKA 1962 nr 7-8, poz. 196, z glosą B. Dobrzańskiego; PiP 1963 nr 8-9, s. 428, z glosą T. Rowińskiego; uchwała składu siedmiu sędziów z dnia 26 lutego 1965 r., zasada prawna, III PO 31/64, OSNCP 1966 nr 2, poz. 13; uchwała z dnia 27 listopada 1984 r., III AZP 6/84, OSNCP 1985 nr 8, poz. 105; OSPiKA 1987 nr 7-8, poz. 127, z glosą S. Niteckiego i J. Grochowskiego oraz wyroki z dnia 10 lutego 2005 r., II PK 247/04, LEX nr 603765; z dnia 3 sierpnia 2007 r., I PK 82/07, LEX nr 470023 i postanowienie z dnia 9 maja 2012 r., III PZ 4/12, OSNP 2013 nr 9-10, poz. 111; a także wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 18 czerwca 2001 r., II SA 1610/00, LEX nr 53475 oraz wyroki Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 30 marca 2007 r., VI SA/Wa 119/07, LEX nr 335193 i z dnia 17 lipca 2008 r., VI SA/Wa 669/08, LEX nr 491336). Przy stosowaniu klauzuli generalnej niemożności lub niecelowości przywrócenia do pracy z art. 45 § 2 k.p.

(także klauzul z art. 8 k.p.) w zakresie posiadania przez powódkę "nieposzlakowanej opinii", Sąd Okręgowy mógł więc dokonać samodzielnej oceny zachowania się powódki, a ponieważ utrzymał się w granicach uznania sędziowskiego, to nie ma podstaw do zmiany tej oceny w postępowaniu kasacyjnym (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 czerwca 2012 r., II PK 263/11, OSNP 2013 nr 11-12, poz. 129).

W tym stanie rzeczy Sąd Najwyższy oddalił skargę kasacyjną na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c.